

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 2.

LETNIK XXIII.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.

V LJUBLJANI, DNE 15. FEBRUARJA 1922.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA.

Dr. Basaj: Brez požrtvovalnosti ne gre	17
Ing. R.: Zadrugne elektrarne v Sloveniji	19
Rev. K. K.: Omejena zaveza zadrug	22
Česar se mora vsak zadrugar zavedati	23
Zadružništvo	24

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 2, I. 1922.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrečno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drug občen zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Kmetijskega konsumnega društva v Lučah, r. z. z o. z. se vrši dne 12. marca 1922 ob 10. uri dopoldne v poslopiju zadruga. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobrenje rač. zaključka za leto 1921. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Pašniške in bikorejske zadruga v Lučah, r. z. z o. z. se vrši dne 12. marca 1922 ob 11. uri dop. v poslopiju Kmet. društva. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobrenje rač. zaključka za leto 1921. 3. Določitev stanarjev pašn. planin v okrož. Luče. 4. Uredovanje radi plačila deležev. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Lučah, r. z. z n. z. se bo vršil dne 12. marca 1922 ob 9. uri dopoldne v poslopiju Kmet. društva. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobrenje rač. zaključka za leto 1921. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruga v Sv. Mariji-Medjumurje,

r. z. z o. z. se bo vršil 19. veljače 1922 popoldne ob 2. uri u prostorih pučke šole. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobrenje rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruga za kamniški politični okraj v Kamniku, r. z. z o. z., se bo vršil 19. marca ob pol 10. uri dop. v Kamniškem domu. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1921. 3. Volitev nadzorstva. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Framu, r. z. z n. z. se vrši dne 25. marca 1922 po rani službi božji. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1921. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Gospodarskega društva na Vrhniki, r. z. z o. z. bo v nedeljo dne 12. marca ob 3. uri popoldne v Rokodelskem domu na Vrhniki. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenje rač. zaključka za leto 1921. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice na Vrhniki, r. z. z n. z. se bo vršil v nedeljo dne 12. marca ob 4. uri popoldne v Rokodelskem domu na Vrhniki. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenje rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 15 Din. na leto, za pol leta 7-50 Din., za četrt leta 3-75 Din.; za člane zvezinih zadrug po 10 Din. na leto. Posamezna številka 1-50 Din. — Izhaja enkrat na mesec
 Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po dogovoru.

Dr. Basaj.

Brez požrtvovalnosti ne gre.

Zadružništvo je tista forma gospodarstva, ki temelji na vzajemni pomoči gospodarsko slabih, ki računa in zida na mogočno čustvo ljubezni do bližnjega kakor individualizem zida na sebičnost poedinca.

Nasproti trditvi, da je boj za obstanek ravno tako pri ljudeh kakor pri živalih vsemogočen naraven zakon, je Krapotkin dokazal, da poleg boja za obstanek vlada v prirodi zakon vzajemne pomoči in da je ta zakon za razvoj in napredek v prirodi in v človeški družbi celo pomembnejši nego zakon boja za obstanek. „Ako ljudje ne postanejo divji na bojišču, tedaj ne vzdrižijo, da bi slišali klice na pomoč in ne bi hiteli na pomoč.“

Zadruge so organizacije, ki imajo ravno namen, privedi zakon vzajemne pomoči do veljave v gospodarstvu. Za uspešnost njihovega delovanja ni merodajen samo gospodarski uspeh, ampak še bolj moralni uspeh, v koliko se jim je posrečilo, odgajati člane k skupnosti in k delu za skupnost, v koliko so se naučili člani, prodrediti svoje osebne koristi skupnim koristim zadruga, da so pripravljeni za korist zadruga nekaj napraviti, nekaj žrtvovati in da smatrajo to za dolžnost. Vzgoja članov k delu za skupnost, k požrtvovalnosti, vzgoja k prijateljstvu in vzajemni pomoči je za zadrugo še bolj po-

membna kot čisto gospodarska naloga, iti za dobičkom in gospodarskim napredkom.

So časi, o katerih bi lahko rekli, da je človeška družba krenila s pota in zašla daleč v stran. Tak čas je danes. Ali je bila sla po dobičku kedaj tako velika? Ali je sebičnost kedaj nastopala tako brezsravno v polni nagoti kakor danes? Ali so bedni in slabi kedaj zaman iztezali roko za pomočjo, za miloščino kakor danes? Čim manj je vreden denar, tem večja je pohlepnost. Le za eno ni škoda denarja: za uživanje in razkošje. Sebičnost, dobičkaželjnost in sla po uživanju so tista nevarna stranpota, na katera je krenila današnja družba. Zadružništvo je poklicano, da jo vodi nazaj na pravo pot dela in požrtvovalnosti. Zato pa je tako zrasel pomen moralnih nalog, ki jih ima vršiti zadružništvo in zato mora odločno vselej in povsod poudarjati in uveljavljati prvotna načela zadružništva: vzajemne pomoči in skupnosti.

Poglejmo, ali smo sposobni za to misijonsko delo, ki bi ga morali vršiti za človeško družbo! Kdor ima dosti vpogleda v naše zadruga, bo videl, da so tudi zadrugarji krenili precej v stran, da je posebno sebičnost in pohlepnost našla svojo pot tudi med zadrugarje. Še znajo lepo govoriti, še imajo na jeziku samopomoč,

vzajemnost, požrtvovalnost, toda njih dela so drugačna in zato tudi njihove besede ne najdejo več odziva. Kako malo smisla za požrtvovalnost je pri marsikaterem odborniku! Kako sebično računa, kje bi mogel na račun zadruga kaj zaslužiti, kaj odtrgati za svoj žep! Kako malo se zaveda svojega velikega greha! So taki, ki hočejo posebno nagrado ali udeležbo na čistem dobičku zato, ker zadrugi porokujejo za kak kredit. So taki, ki hočejo imeti plačan vsak korak, vsako sejo, vsako zamudo časa. So taki, ki zadrugi računajo celo vse dražje kot drugim. So taki, ki sklepajo kupčije in potem šele odločijo, ali je za zadrugo ali za nje osebno. Ako kaže slabo, mogoče celo zgubo, potem je kupčija za zadrugo; ako se da izbiti lep dobiček, potem je bila to njihova zasebna kupčija. So celo taki zadrugarji, ki jim je zadruga na poti, pa jo zato hočejo preobraziti v trgovsko družbo, samo za člane odbora seveda.

Zadruga s takim vodstvom so bolne in bodo hirale, dokler se ne izvrši v odboru korenita prememba, dokler se odbor ne obnovi. To se lahko zgodi na občnem zboru. Ako člani zadruga vidijo, da je kaj takega v odboru, potem je njihova dolžnost, da zadrugi pomagajo s prevolitvijo. Obnovitev je edina rešitev takih zadrug. Zato so pa vsako leto občni zbori, da odborniki podajo poročila o svojem delu, da položijo račune o uspehih zadruga, ki so plod dela in poštenosti. Zato so občni zbori, da nadzorstvo poroča o delavnosti ali nedelavnosti odbora in občni zbor terja odgovor za nedelavnost ali za nepoštenje.

Ravno tako mora odbor na občnem zboru povedati, kako so člani vršili dolž-

nosti in izpolnjevali disciplino. Odbor mora brez strahu dvigniti obtožbo proti članom, ki svojih dolžnosti niso izpolnjevali, ki so zadrugi zakrivali škodo in mora zahtevati njih izključitev.

Na ta način bodo občni zbori postali tista zadruga sodišča, ki delijo hvalo in grajo, vsakemu po zaslugi, tisti zdravniki, ki ozdravijo bolezen in ako treba, odrežejo okužene ude. Zadruga se bodo razčistile in vodstvo bo prišlo v roke poštenih mož, ki vedo, da zadrugištvo brez požrtvovalnosti ne more uspevati.

Ali ni dr. Krek ponovno poudarjal, da je pri organizaciji najvažnejša in najpotrebnejša zavest in pripravljenost, delovati za splošno korist? Ali ni vse organizacije, posebno pa zadruga organizacijo postavil na to načelo? In samo doslednemu izvajanju tega načela se imamo zahvaliti, da se je slovensko zadrugištvo tako razvilo. Voditelji slovenskih zadrug so pač hoteli delovati za splošno korist in najlepša prilika za požrtvovalno delo se jim je nudila v zadrugah. Naj potomci ne prezrejo tega; naj jim bodo hvaležni za mogočno zadruga stavbo, za slovenski zadruga dom, ki je v primeri z našimi silami tako velik in tako lep, da ga po pravici občudujejo zadrugarji tujih držav, zlasti pa bratje v državi.

Naša dolžnost je, odstraniti in preprečiti vse, kar bi rušilo zadruga stavbo; naša dolžnost je pa tudi delo nadaljevati v isti smeri in po istih načelih, ki jih je postavil pionir slovenskega zadrugištva. To smo dolžni spominu našega apostola dr. Kreka, čegar nauk in delo na zadrugnem polju je bilo urejeno po geslu: „Brez požrtvovalnosti ne gre.“

Ing. R.

Zadružne elektrarne v Sloveniji.

Že pred svetovno vojno, posebno pa še med vojno se je začelo razvijati združništvo tudi v tej smeri, da so se začele ustanavljati elektrostrojne zadrug in graditi zadružne elektrarne. Pomen teh elektrarn se je kazal v prav veliki meri že v času vojne, posebno pa po vojni, ko ni bilo mogoče dobiti premoga za pogon strojev in petroleja za razsvetljavo. Ta pojav je v veliki meri pripomogel, da so se ljudje vedno bolj zavedali velikega pomena izrabe vodnih sil ter so se v tem oziru v Sloveniji tudi izredno udeleževali.

Največja zadruga, katere elektrarna služi v obrtni namene, je zadruga v Kropi. Tam obstojajo v celem tri zadružne električne centrale, ki služijo za pogon strojev in za razsvetljavo. Poleg teh elektrarn obstojajo še zadružne elektrarne v Poljanah, na Češnjici, na Dobrovi, v Mozirju, v Sorici, v Podblici, v Šmarci, v Mengšu, v Žičah in Ljubnem. V nekaterih krajih se pa nahajajo zadrug, ki sicer ne razpolagajo s svojo lastno električno centralo, ampak se poslužujejo toka zasebne elektrarne in ga plačujejo po dogovoru, kot n. pr. v Št. Vidu nad Ljubljano.

Pri napravi elektrarn je treba paziti v prvi vrsti na to, kolika je vodna sila, ki je podjetju na razpolago. Glede velikosti pritiska delimo električne centrale: v elektrarne z visokim pritiskom, kjer služijo svojemu namenu najbolj „Peltonova kolesa“ in spiralne Francis-turbine, ter v elektrarne z nizkim pritiskom s Francis-turbinami.

Bistvo prvih sestoji v tem, da se zažeti voda, ki šteje včasih le nekaj litrov na sekundo in ki se spušča z velike višine na turbino, kjer proizvaja vsled visokega

pritiska, povzročenega vsled velike višinske razlike, precejšno gonilno silo.

Pri 75% izrabi se računi uporabna vodna sila v konjskih silah (KS) sledeče: $\text{števílo KS} = 10 \cdot V \cdot M$.

Pri tem pomeni V višinsko razliko v metrih med gladino vode pri zajetju ter iztokom iz turbine.

M = množina vode v kubičnih metrih (m^3) na sekundo. Če bi znašala višinska razlika med zajetjem in iztokom iz turbine $19.92 = V$ (kot je to pri elektrarni v Kropi), množina porabne vode $0.2 \text{ m}^3/\text{sec} = M$, bi proizvajala taka elektrarna:

$$10 \times 0.2 \times 19.92 \text{ KS} = 39.8 \text{ KS}.$$

Ena izmed največjih svetovnih elektrarn te vrste je elektrarna v Cedegolo v Italiji pod Mte. Adamello, kjer je napeljana voda, $6 \text{ m}^3/\text{sec}$ po ceveh s hriba 960 m globoko ter proizvaja v dveh stopnjah 46.000 KS.

Te vrste elektrarne so pa po večini mogoče le v hribovitih krajih.

En primer take male zadružne elektrarne v Sloveniji je elektrarna v Podblici, kjer je vodna množina zelo neznatna, le nekaj litrov na sekundo. Ta mali studenček pod vasjo zadostuje vsled svojega velikega padca za elektrarno, ki žene žago, obenem pa nudi več vasem električno luč.

Bistvo elektrarn druge vrste z malim pritiskom obstoji v tem, da je na razpolago velika množina vode, ki proizvaja veliko silo, četudi je višinska razlika med zajetjem ter iztokom zelo majhna, včasih le par metrov.

Pri teh vodnih napravah, ki so mogoče ob rekah in potokih tudi v nižini, ni treba nobene napeljave v ceveh od zajetja do turbine, marveč se po navadi reka ali potok

kar pri elektrarni primerno zajezi ter se spušča tako visoko zajezena voda takoj za ježom v turbine, če ne priteče voda že v odprtem dovodnem kanalu do centrale.

Kot primer take zadružne elektrarne služi elektrarna v Poljanah.

Pri presojanju vodne sile pridejo v poštev sledeče količine (kot že zgoraj omenjeno).

I. Množina vode. Vodo v potoku je treba natanko zmeriti in sicer ponovno, da se tako določi najmanjše, srednje in najvišje stanje vode. Voda se zmeri na več načinov.

a). Določi se brzina vode na gotovem delu struge in se obenem premeri tudi na istem mestu prerez vode v strugi (širina in globočina).

b.) Vodo zaježimo ter jo pustimo odtekati le skozi določeno zatvornico oziroma odprtino. Iz prereza vodnega odtoka (zatvornica) ter brzine vode zopet izračunimo množino vode, ki preteče v sekundi skozi zatvornico.

Pri malih množinah vode je drugi način merjenja vode prikladnejši.

c). Pri prav majhnih količinah se voda premeri na ta način, da se določi, koliko časa rabi voda, da napolni za to določeno pri iztoku postavljeno posodo.

II. Porabna višina. Porabna višina, ki tvori razliko med gladino zajezene vode ter iztokom iz turbine, se določi potom merjenja (níveliranja).

Pri presojanju, kje naj se zajezi voda ter kje naj se napravi električna centrala, je treba v prvi vrsti vpoštevati krajevne, geološke, ekonomske ter tehniške okoliščnosti. Treba je pri zaježitvi vode paziti, da se doseže z najmanjšimi stroški kolikor mogoče visoka zaježitev.

Pri projektiranju elektrarn je zelo važna tudi gospodarska stran podjetja, rentabel-

nost t. j., ali bo mogoče silo, ki jo bo proizvajala elektrarna, tudi vnovčiti, ali bo toliko odjemalcev za električni tok, da se bo elektrarna z ozirom na stavbne, inštalacijske ter vzdrževalne stroške iznašala. Ta moment pride pri zadružnih elektrarnah v poštev posebno na deželi, koder je poraba elektrike za strojne pogone zelo majhna, razven nekaj dni v poletju, ko se porabi mnogo sile za pogon poljedelskih strojev.

Za razsvetljavo na deželi v manjšem okolišču se rabi le primeroma majhna sila in tudi to le nekaj ur na večer. **Zato so priporočljive na deželi manjše elektrarne, napravljene dostikrat za posamezne vasi, ker je zgradba takih elektrarn v ugodnih razmerah zelo po ceni in se vsled tega tudi lahko rentira, posebno še, ker so vsled relativno majhnega investicijskega kapitala elektrarne lahko v obratu le nekaj ur na dan.**

Vse drugače je pri velikih elektrarnah, pri katerih so stroški za napravo in za vzdrževanje zelo visoki in ki so vezane na to, da se vrši obrat stalno in da se električni tok kolikor mogoče razproda, ker le na ta način obstoja možnost, da se visoki stroški krijejo in da cene elektrike niso previsoke.

Koder je velika vodna sila na razpolago, bi seveda ne bilo pravilno, izrabiti le en del sile na način, da bi bila nadaljna izraba razpoložljive vodne sile neizvršljiva.

Gradbeno-tehniški del.

Gradbeno tehniški del pri napravi elektrarn sestoji:

a). iz naprave zajetja. Pri zajetju je navadno potreben večji jež. Jez je ali stabilen, lesen ali zidan, ali pa sestoji iz posameznih delov, zatvornic, ki se dajo odpirati, da se po potrebi spušča v glavni strugi večja ali manjša množina vode. Pri potokih in rekah, ki imajo zelo mnogo proda, je

treba napraviti takoj pri zajetju posebno zatvornico za odplavljenje proda, ki se je nakopičil za jezom.

b). iz dovodnega kanala, po katerem se spelje zajezena voda do električne centrale, če ne leži centrala takoj za jezom. Tudi pri začetku tega kanala so potrebne zatvornice za spuščanje vode ter čiščenje kanala. Pred vpadom v turbinski prostor se nahaja železna mreža, ki služi v ta namen, da vejevje, trava in drugi večji trdi predmeti, ki jih nosi voda s seboj, ne pridejo v turbine in jih ne pokvarijo.

c). iz centrale z vpadom, turbinskim prostorom z vzdanimi turbinami, poslopjem za stroje ter odvodnim kanalom.

Strojno - tehniški del.

Poleg naprav za dviganje zatvornic je pri jezu najvažnejša in najbistvenejša strojna naprava turbina z regulatorjem.

Kot je bilo že zgoraj omenjeno, so turbine v bistvu dvojne: Turbine za visoki pritisk, kamor spadajo v prvi vrsti Peltonova kolesa in turbine za nizek pritisk, kjer prevladujejo Francis - turbine.

Za proizvodnjo električnega toka služijo dinamo-stroji, ki so po navadi direktno priklopljeni na turbino. S pomočjo dinamo-strojev se spreminja kinetična energija turbine v električno energijo.

Elektro - vodi.

Pri vseh večjih napravah se proizvaja v centrali električni tok z visoko napetostjo, ki ga je treba v svrhu uporabe za pogon ali razsvetljavo transformirati na manjšo napetost. Normalna uporabna napetost je 210 voltov (V). Ta napetost se rabi pri razsvetljavi ter pri pogonu strojev.

Pri daljših napeljavah je pa zguba na elektriki zelo velika. Če se hoče napeljati

tok preko 300 m, mora imeti visoko napetost, normalno vsaj 5000 V. V svrhu uporabe se mora visoka napetost transformirati v nizko.

Po načinu proizvodnje je električni tok dvojen: enakomerni tok in vrteči tok.

Pri sedanjem stanju elektrike se vedno bolj uporablja vrteči tok. Pri manjših elektrarnah v Sloveniji, ki so namenjene le za eno vas, se proizvaja po navadi tok nizke napetosti in se torej uporablja brez transformiranja.

Gospodarska stran elektrarn.

Med tem, ko se porabi pri parnih napravah povprečno od vseh stroškov:

- $\frac{1}{3}$ za stroje,
- $\frac{1}{3}$ za napeljavo toka,
- $\frac{1}{4}$ za napravo poslopja,
- $\frac{1}{12}$ za ostale stroške,

stane (po Maternu) pri vodnih električnih centralah največ zajetje in gradbeni stroški in je strojna naprava relativno cenejša. Zelo visoki so tudi stroški pri velikih električnih napravah za izpeljavo daljnovoda.

Pri manjših vodnih napravah do približno 250 KS bi znašali gradbeni stroški za napravo zajetja, dotočnega kanala, zatvornic s potrebnimi zgradbami pri srednje ugodnem terenu povprečno na konjsko silo (KS) okroglo . . . 2500 — 3500 Din.

Naprava turbine, regulatorja, visokih stavb, delavnic povprečno na KS . . . 2000 — 3000 Din.

skupaj (brez električnega dela ter daljnovoda) na KS . . . 4500 — 6500 Din.

Cene turbinam so v Ljubljani pri Strojnih tovarnah in livarnah, kjer se izdelujejo, sledeče:

Turbina Tipa	Višina v m	Množina vode na sek	Sila Ks	Cena:
N/425	7.1 m	625 1/sec	46 KS	25.000 Din.
brez regulatorja:				
S/750	2.5 m	1600 1/sec	41 KS	34.000 "
N/700	4.7 m	8500 1/sec	420 KS	160.000 "
N/400	3.6 m	394 1/sec	15 KS	13.000 "
Regulatorji:				
Vrsta	I.			12.000 Din.
"	II.			21.000 "
"	III.			24.500 "
Spiralne Francis-turbine:				
N/500	10 m	102 1/sec	105 KS	46.250 Din.
LL/350	42 m	390 1/sec	170 KS	26.000 "
	58 m	20 1/sec	122 KS	19.250 "

Napeljava daljnovoda.

Za daljnovod visoke napetosti 5000 Voltov brez drogov, a z dodajo žice, izolatorjev in z delom se računi za 1 km povprečno 11.000 Din. pri današnjih cenah.

Drogovi iz mehkega lesa, dolgi 10 m, postavljeni v razdalji po 24 m, stanejo pripeklani na mesto okroglo za komad 110 Din. Rabi se za 1 km 45 drogov po 110 Din. . . . 4.950 " Stavljenje drogov za komad 50 — Din. 2.250 "

Skupaj stane napeljava daljnovoda brez transformatorjev in transformacijskih postaj povprečno za 1 km . . . 18.200 Din.

Dinamostroj ter transformatorji stanejo povprečno okroglo 1000 Din. na K. S.

Pri detajlni hišni napeljavi računajo ljubljanski inštalaterji za vsako žarnico z napravo hišne inštalacije ter lokalnega omrežja od transformacijske postaje povprečno 400 Din. za vsako žarnico.

Rev. K. K.

Omejena zaveza zadrug.

Večina naših gospodarskih zadrug z omejeno zavezo je bilo ustanovljenih že pred vojno, ko so bile življenjske in gospodarske razmere povsem različne od današnjih. Lastna osnovna glavnica in njih jamstvo (deleži po 10 K največ do 50 K in 2 do 6 kratno poroštvo) je za tedanje čase zadrugam popolnoma zadostovalo za obratovanje ozir. za pridobitev potrebnega kredita.

Kredita zmožen je le oni, ki zamore nuditi v ta namen zadostno garancijo v kakoršnikoli obliki. Podjetje, ki tega nima, ne more živeti. —

Ker je kupna moč denarja silno padla, je postalo jamstvo naših zadrug z omejeno zavezo problematično. Vzemimo n. pr. konsumno zadrugo, ki ima 500 članov, ki so

vplačali vsak po en delež à 20 K skupno za 10.000 K; jamstvo znaša toliko kot delež, torej jamčijo vsi člani za zadrugo z vplačanimi deleži vred le z zneskom 20.000 K. Ako primerjamo to jamstvo s prometom in z višino obratne glavnice, ki gre tudi pri srednjem obsegu takoj na milijone, vidimo, da jamstvo v največ slučajih ne dosega niti enega odstotka.

To nesorazmerje med jamstvom in obratno glavnico je vzrok, da take zadruge največkrat težko dobijo za obratovanje potrebna sredstva v obliki kredita, vsled česar je njih razvoj silno otežkočen, da celo tudi njih obstoj večkrat ogrožen. Ako pa take zadruge vkljub nezadostni garanciji tudi dobe kredit, še vedno ne moremo trditi, da so s tem dani že vsi pogoji za uspešen

razvoj zadruga, kajti vsled premajhne lastne glavnice mora zadruga od malone vse obratne glavnice plačevati obresti, ki skupno z visokimi režijskimi stroški povzročajo, da zadruga težko izhaja in ne more nuditi članom tistih koristi, ki bi jih lahko nudila pri zadostni lastni glavnici.

Na drugi strani je vsled nestalnosti cen na blagovnem trgu tak kredit za upnika vedno ogrožen. Kajti vsaka izguba, ki pri trgovini ni nikdar izključena, pri današnjih valutnih razmerah pa zelo pogosta in ki bi dosegla višino vplačanih deležev, pomeni za zadrugo brez rezerve zgubo vsega lastnega kapitala; če pa presega višino vplačanih deležev in zadruga nima rezerve, grozi zadrugi polom.

Dasiravno — hvala Bogu — dosedaj nimamo v naši združni organizaciji zabeležiti nikakega takega slučaja, je vendar nujno potrebno, da z zvišanjem lastne glavnice t. j. deležev in jamstva že vnaprej preprečimo podobne nesreče, obenem pa s tem

damo našim zadrugam možnost nadaljnjega razvoja.

Starih dobrih časov, ko so se dobile „tri žemlje za groš“, ne bomo nikdar doživali. Treba je torej skrbeti, da vse svoje gospodarske razmere in potrebe prikojimo razmeram časa primerno. Vsem našim zadrugam z omejeno zavezo, predvsem konsumnim in obrtnim, torej priporočamo, naj zvišajo primerno razmeram zlasti devalvaciji denarja deleže ali pa zahtevajo od svojih članov, da vplača vsak primerno več deležev.

Zadruga, posebno produktivne in konsumne, morajo stremeti za tem, da se lastni kapital (deleži in rezerva) in lastno jamstvo v primeri z obratno glavnico bolj in bolj viša, tako, da ne bodo delale pretežno s tujim kapitalom ali celo 99 % s tujim kapitalom, lastni kapital in jamstvo pa dosega le 1 % ali malo več cele obratne glavnice. „Samopomoč“ je geslo združništva; zato se mora zadruga opirati na deleže in jamstvo svojih članov, ne pa na tuj kredit.

Česa se mora vsak zadrugar zavedati.

Dobro združništvo bo le tedaj, ako so člani zavedni zadrugarji. Zaveden je oni zadrugar, ki pozna namen in koristi zadruga, ki si je svest svojih dolžnosti napram zadrugi in ki ima jasen pregled velikih koristi, gospodarskih in moralnih, ki bi jih združništvo lahko nudilo, ako bi bili vsi člani zavedni zadrugarji.

Konkordija, zveza krščanskih konsumnih zadrug na Švicarskem, navaja v 10 točkah ono, kar mora vsak zadrugar vedeti. Poslušajte in vedite:

1. Da so današnje krize, brezposelnost, slabe plače, beda in stiska, posledica slabega družabnega reda, da bo pa vse to samo od sebe izginilo, kadar bo zavladal

združni gospodarski red v proizvodstvu in v konsumu.

2. Da član v zadrugi nikdar ni opeharjen, ampak da gredo vsa preplačila pri kupljenem blagu zopet v korist kupovalcem.

3. Da more zadruga blago primeroma najcenejše prodajati, ker ne išče dobička, kakor ga išče trgovec.

4. Da se zadruga ne peča s špekulacijo, da pri njej ne bogatijo posamezniki, ampak da je zadruga, posebno konsumna zadruga obenem hranilnica, v kateri člani pri vsakem pokupu nalagajo od zadruga dovoljene puste.

5. Da je plačevanje v gotovini za člana dobrota, da je to vzgoja k dobremu gospo-

darstvu, k varčnosti in gospodarski neodvisnosti.

6. Da je ošobje, zaposleno v zadrugi, zagvišano v svoji eksistenci in da se pri njem v polni meri vpoštevajo socialne zahteve, da torej to ošobje tvori začetek novega srednjega stanu.

7. Da je samo potom zadružništva mogoče doseči najvišjo socialno zahtevo, t. j. pravično razdelitev materialnih dobrin

8. Da je zadruga, kreditna kakor konsumna, v zadnjih desetletjih z reguliranjem cen prihranila narodu težke milijone na izdatkih.

9. Da bi bilo prebivalstvu prizanešeno tekom vojne z državnim racioniranjem, z maksimalnimi cenami pa tudi s špekulanti in oderuhi, ako bi bilo zadružništvo ob iz-

bruhu vojne toliko razvito, da bi bilo moglo vzeti nase posredovanje in razdeljevanje produktov, s čemer bi bile narodu prihranjene milijarde, ne samo milijoni.

10. Da bo le s pomočjo zadrug mogoče premagati kapitalistična podjetja, truste, ki imajo namen monopolizirati cene in da bo le potom zadrug mogoče spasti narod od velikih škod kapitalizma.

Komur je torej v resnici na ljudskem blagostanju, na rešitvi človeštva iz močvirja kapitalizma na eni strani in iz bede in gladovanja komunizma na drugi strani, ta naj se pridruži zadružništvu in naj tako kot konsument, pa tudi kot producent postavi vse svoje sile v službo občnosti in občne koristi in s tem seveda tudi posredno v svojo korist.

□ □ □ □ □ □ □ ZADRUŽNIŠTVO. □ □ □ □ □ □ □

Delo hranilnic in posojilnic in oderušvo. Ker so v Sloveniji hranilnice in posojilnice tako razširjene, naš kmet pač ne čuti več, kaj je oderušvo, ker vedno lahko dobi posojilo pri posojilnici mnogo cenejše, kot pri vsaki banki ali pri zasebnem kapitalistu.

Drugačne pa so razmere v drugih delih naše države, kjer ni tako razvito zadružništvo, kjer posebno pogrešajo koristnega delovanja hranilnic in posojilnic.

Nikola Jagatić pripoveduje v članku „Bankarstvo in kmetijski kredit“ o žalostnih razmerah na Hrvatskem. „Razni liferanti, mesarji, trgovci in judje so razžgali v svojem srcu trajno željo, da malo delajo, a

mного zaslužijo.“ Pripoveduje o bankah in večjih kapitalističnih hranilnicah, ki so pred vojno že zaslužile 86 % dobička od temeljne glavnice, danes pa zaslužijo 100 %, 200 % in celo več dobička. Ni čuda, da banke rastejo kot gobe po dežju. Samo v Zagrebu jih je čez 80.

Da pridejo banke do tako visokega dobička, kljub visokim režijskim stroškom, je razumljivo iz tega, da računajo za posojilo na obrestih, stroških, provizijah in drugo do 30 %. Sirota, kdor mora pri takih oderu- hih iskati posojila in kdor v bedi mora plačevati od tega posojila 30 % obresti, stroškov, provizij in dr.

Občni zbor Zadružne zvonarne v Ljubljani, r. z. z o. z. se vrši 6. marca 1922 ob 3. uri popoldne v župnišču sv. Jakoba v Ljubljani. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrđitev rač. zaključka za l. 1921. 3. Sklepanje o razdružbi zadruge.

Občni zbor Kmetijskega društva v Mošah, r. z. z o. z., se vrši dne 5. marca 1922 ob 3. uri popoldne v Ljudskem domu na Smledniku. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1921. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Št. Rupertu na Dolenjskem, r. z. z n. z. se vrši dne 19. februarja 1922 ob 8. uri zjutraj v posojilniških prostorih. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1921. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Prememba pravil. 6. Čitanje revizijskega poročila. 7. Slučajnosti. — Ker 29. januarja sklicani občni zbor ni bil sklepčen, bo ta občni zbor v smislu § 32 pravil brezpogojno sklepal, neglede na število navzočih članov.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Št. Vidu nad Ljubljano, r. z. z n. z., se bo vršil dne 5. marca 1922 ob 7. uri zjutraj v cerkveni dvorani. 1. Čitanje zapisnikov o zadnjem rednem in izrednem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 4. Prememba pravil. 5. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske hranilnice in posojilnice v Staremtrgu pri Ložu, r. z. z n. z., se vrši dne 5. marca 1922 ob 3. uri popoldne v Konsumnem društvu. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenje rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Škalah, r. z. z n. z. bo dne 26. februarja 1922 ob 9. uri dopoldne v prostorih Bralnega društva v Škalah. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Selcih, r. z. z n. z., se bo vršil dne 5. marca 1922 ob 7. uri zjutraj v posojilnici. 1. Poročilo načelstva in računskih preglednikov. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev načelstva in rač. preglednikov. 4. Slučajnosti.

I. red. občni zbor Konjerejske zadruge slovenbistriškega okraja v Spodnji Polskavi, r. z. z o. z., se vrši dne 26. svečana 1922 ob 13. uri v občinski hiši. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1921. 3. Nadomestne volitve. 4. Sprememba pravil. 5. Predavanje živinozdravnika g. Skofiča o konjereji. 6. Sklepanje o najemu občinskega pašnika. 7. Slučajnosti.

Prvi občni zbor Ljudske posojilnice v Novem mestu, r. z. z n. z., se bo vršil dne 6. marca 1922 ob 1. uri popoldne v uradnih prostorih. 1. Poročilo prvega načelstva. 2. Odobritev načelstvenega sklepa za pristop k Zadružni zvezi. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Ljudske hranilnice in posojilnice v Moravčah, r. z. z n. z., se vrši v nedeljo 12. marca 1922 ob pol 8. uri zjutraj v kaplaniji. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v Podkorenu, r. z. z o. z., se vrši dne 23. aprila 1922 ob 4. uri popoldne v zadružni hiši. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem obč. zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva.

3. Odobritev rač. zaključka za leto 1921.
4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Čitanje revizijskega poročila. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Zagradcu, r. z. z n. z. se vrši dne 26. februarja 1922 ob 2. uri popoldne v uradnih prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskih poročil. 3. Odobrenje rač. zaključkov za leta 1914—1921. 4. Prememba pravil. 5. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Radovljici, r. z. z o. z. se vrši v nedeljo dne 26. februarja 1922, ob pol 3. uri pop. v združnih prostorih v Radovljici. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Poraba čistega dobička. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Vavtvasi, r. z. z n. z. se vrši dne 24. februarja 1922, ob 8. uri dopoldne v združni pisarni. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Mlekarske zadruge v Izlakah, r. z. z o. z. se vrši dne 12. marca 1922, ob 3. uri pop. v združnih prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Izlakah pri Zagorju ob Savi, r. z. z o. z. se vrši v nedeljo, dne 5. marca 1922, ob 3. uri pop. v mlekarni. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Električne strojne družbe v Mozirju, r. z. z o. z. se vrši v nedeljo 26. svečana 1922 ob 2. uri popoldne v občinski pisarni. 1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. Poročilo načelstva in nad-

zorstva. 3. Potrjenje rač. zaključka za l. 1921. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Razdelitev čistega dobička. 6. Volitev načelstva. 7. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Kamnici pri Mariboru, r. z. z n. z. se vrši dne 26. februarja 1922, ob pol 8. uri dopoldne v združni pisarni v gostilni „Pri kmečki posojilnici“. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev načelstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Komendi, r. z. z n. z. se vrši dne 5. marca 1922, ob 3. uri popoldne v posojilničnih prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice na Prihovi, r. z. z n. z. se vrši 19. marca 1922, po večernicah v posojilnici. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Poziv upnikom. Živinorejska zadruga v Ihanu, r. z. z o. z. je na podlagi sklepa obč. zbora z dne 14. VII. 1921, stopila v likvidacijo in je likvidacija vpisana v zadr. register z dne 8. dec. 1921.

Upniki zadruge se pozivljajo, da pri-
glasijo svoje terjatve.

Poziv upnikom. Kmetijsko društvo v Borovnici, r. z. z o. z. je na podlagi sklepa občnega zbora z dne 25. novembra 1921 prešlo v likvidacijo, ki se je vpisala v združnem registru 31. decembra 1921. Likvidacijska firma: Kmetijsko društvo v Borovnici, r. z. z o. z. v likvidaciji. Likvidatorji so dosedanji člani načelstva. — Upniki zadruge se pozivljajo, da priglasijo svoje terjatve.